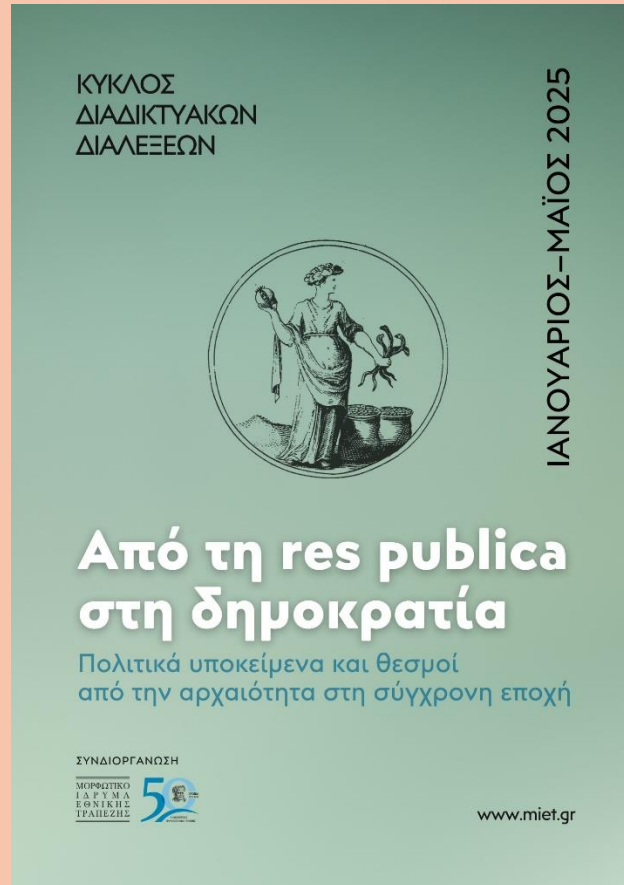

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΔΙΑΛΕΞΗ

Την Τρίτη 28 Ιανουαρίου 2025 πραγματοποιήθηκε η πρώτη διάλεξη της σειράς

Από τη res publica στη δημοκρατία.

Πολιτικά υποκείμενα και θεσμοί από την αρχαιότητα στη σύγχρονη εποχή

Την οποία διοργανώνει το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του MIET σε συνεργασία με τα Εργαστήρια Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Ερευνών και Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Καλεσμένη ομιλήτρια ήταν η κ. **Ελένη Φάσσα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Ιστορίας, ΔΠΘ και ο τίτλος της διάλεξης ήταν:

Res publica: ορισμοί, δομή, εξέλιξη

Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Από τη *res publica constituta* στη *res publica amissa*;

Μια σύντομη ιστορία των ορισμών και των βασικών θεσμών της ρωμαϊκής δημοκρατίας

Ελένη Φάσσα
Επίκουρη Καθηγήτρια
Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Ιστορίας, ΔΠΘ
28/1/2025

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ 2025

Από τη *res publica* στη δημοκρατία

Πολιτικά υποκείμενα και θεσμοί από την αρχαιότητα στη σύγχρονη εποχή

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

www.miet.gr

Στην παρουσίασή της η κ. Φάσσα ανέπτυξε τις ιστορικές μορφές που πήρε η πολιτειακή συγκρότηση στη Ρωμαϊκή περίπτωση από τα πρώιμα μέχρι τα αυτοκρατορικά χρόνια.

MIET.H ουμβολή δημοκρατία - PowerPoint

Ο ΟΡΟΣ RES PUBLICA

- Οι δημόσιες δηλώσεις του ήταν και αυτές ενδεικτικές της αμετροπέπειάς του, όπως τουλάχιστον αναφέρει ο Τίτος Λύκιος: έλεγε ότι η ρωμαϊκή πολιτεία ήταν ένα τίποτα, όνομα μόνο χωρίς σώμα και μορφή [nihil esse rem publicam], *appellationem modo sine corpore ac specie* Σουητώνιος *Divus Julius 77* (Μετάφραση: Ν. Πετρόχειλος)
- Moses Finley: Δεν υπάρχει τρόπος να μεταφράσεις τον όρο *res publica* με τις ίδιες λέξεις σε οποιαδήποτε γλώσσα, συμπεριλαμβανομένης της λατινικής από την οποία προέρχεται.
- «Τα δημόσια πράγματα»
- *In re publica*: «στα δημόσια πράγματα»
- *Ad rem publicam*: «στη δημόσια ζωή»
- *A re publica*: «από τη δημόσια ζωή»
- *De re publica*: «σχετικά με τα δημόσια πράγματα»

Slide 3 of 42 English (United States) 69%

ΕΛΕΝΗ ΦΑΣΣΑ

ΕΛΕΝΗ ΦΑΣΣΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΨΑΡΡΗΣ

Βαναρούδης Γε... Kostas Dimitria...

Ελευώρα Ναζί... Σταύρος Τριμιά...

ΓΤ +86 Γεωργία...

Παράλληλα, έδωσε μια πλήρη εικόνα των θεωρητικών και ιδεολογικών πλαισιώσεων της μέσα από σύγχρονα της περιόδου κείμενα σε διάλογο και με κατοπινούς ορισμούς.

- Respublica [κατά το *Oxford Latin Dictionary*]
- 1. Δραστηριότητες που αφορούν ολόκληρο τον λαό, υποθέσεις του κράτους, ζητήματα δημόσιου ενδιαφέροντος
- 2. Η ευημερία του κράτους, το δημόσιο καλό, το εθνικό συμφέρον, οι πόροι/τα έσοδα του κράτους
- 3. Το πολιτικό σώμα ή το σύνταγμα
- 4. Ένα ελεύθερο κράτος στο οποίο συμμετέχουν όλοι οι πολίτες.

- Respublica [κατά το *Σύγχρονο Λατινικό Λεξικό*]
- Δημόσιες, κρατικές υποθέσεις, διακυβέρνηση, κράτος
- (α) η πολιτεία, τα κοινά, το πολίτευμα
- (β) οι κρατικές υποθέσεις ως σύνολο, η πολιτική κατάσταση

«Πόλεμος εκείνη την εποχή δεν υπήρχε, εκτός από μια αξιολογούμενη εκστρατεία εναντίον των Γερμανών, η οποία διεξήχθη περισσότερο για να αποκατασταθεί το κύρος που χάθηκε με τον Κοινίλιο Βάρο και τον στρατό του, παρά από κάποια επιθυμία για επέκταση της αυτοκρατορίας ή με οποιαδήποτε προσωπική επαρκούς ανταμοιβής. Στο εσωτερικό όλα ήταν ήρεμα. Οι αξιωματικοί διατηρούσαν τα παλιά τους ονόματα, οι νεότεροι είχαν γεννηθεί μετά τη νίκη στο Άκτιο, οι περισσότεροι ακόμη και από την παλαιότερη γενιά, κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων. Πόσοι είχαν απομείνει που είχαν δει τη δημοκρατία; [sic] *quisque reliquus qui rem publicam vidisset?* [Τάκιτος, *Annales* 1.3

Η κ. Φάσσα ανέπτυξε με τρόπο περιεκτικό, με παράθεση πλήθους τεκμηρίων, αλλά και εύληπτο τρόπο την ιστορία της πολιτειακής συγκρότησης της ρωμαϊκής res publica.

Η ρωμαϊκή δημοκρατία: Τα αξιώματα: περίγραμμα

- Όσο πιο σύνθετο είναι το κράτος τόσο πληθαίνουν τα αξιώματα
- Πέρασμα από αξιώματα τα οποία ήλεγχαν αποκλειστικά οι πατρίκιοι σε άνοιγμα των αξιωμάτων και στους πληβείους
- Και πάλι η εξουσία βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό στα χέρια των πλουσίων
- Οι πιέσεις των κατώτερων τάξεων για διαμοίρασμα αξιωμάτων (ουσιαστικά για άνοιγμα στους πληβείους) προκλήθηκαν μεταξύ άλλων από:
  - (α) τους πολέμους: οι κατώτερες τάξεις εξαγριώνονταν με την άδικη διανομή της λείας και της κατακτημένης γης
  - (β) από τα συμφέροντα μεμονωμένων προσώπων: π.χ. ο Άππιος Κλαύδιος ο Τυφλός ως τιμητής το 312, καθώς αναζητούσε υποστήριξη από τις κατώτερες τάξεις, έγραψε στους καταλόγους των αγροτικών φυλών ανθρώπους που δεν κατείχαν γη και διόρισε γιους απελεύθερων στη σύγκλητο
- * Οι εξελίξεις αυτές συντελέστηκαν κατά τη διάρκεια σχεδόν συνεχών πολέμων ανάμεσα στη Ρώμη και στους Ιταλούς γείτονές της

Περιέγραψε τους θεσμούς που διαμόρφωναν το ρωμαϊκό πολιτειακό πλαίσιο, τους τρόπους με τους οποίους λειτουργούσαν και αλληλεπιδρούσαν, αλλά και τη σχέση τους με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες οι οποίες περιόριζαν ή και έδιναν δυνατότητες στα υποκείμενα να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τους θεσμούς, ώστε να επιτυγχάνεται διαχρονικά η λειτουργία της ρωμαϊκής πολιτείας.

Την πρώτη διάλεξη της σειράς παρακολούθησαν διαδικτυακά πλήθος ακροατών, ενώ στην αρχή μετά το εισαγωγικό καλοσώρισμα από τους οργανωτές εκ μέρους του ΜΙΕΤ, τον Σταύρο Γριμάνη, υπεύθυνο του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, και την αν. Καθηγήτρια Ελονώρα Ναξίδου, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας /ΔΠΘ, χαιρετισμό απηύθησαν και οι διευθυντές των εργαστηρίων υζαντινών και Μεταβυζαντινών Ερευνών και Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης καθηγητές κ. Γεώργιος Τσιγάρας και Αθηνά Συριάτου.

Μετά την παρουσίαση της κ. Φάσσα ακολούθησε συζήτηση που προκλήθηκε από τα ερωτήματα και τις παρεμβάσεις συμμετεχόντων.

Ο κύκλος ιστορικών διαλέξεων που συνδιοργανώνουν το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του ΜΙΕΤ και τα Εργαστήρια Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Ερευνών και Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης φιλοδοξεί να αναδείξει την ιστορική πορεία του πολιτεύματος της δημοκρατίας από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη εποχή.

Σκοπός είναι να συμβάλει στην επίκαιρη συζήτηση και να θέσει προβληματισμούς σχετικά με τη λειτουργία, τις στρεβλώσεις, τις απειλές, αλλά και το μέλλον της δημοκρατίας σε μια εποχή που αυτή δέχεται κριτική, πολλές φορές έντονη, όχι μόνο από διανοούμενους και πολιτικούς, αλλά και από την κοινή γνώμη. Γιατί όπως γράφει ο John Keane, ένας σύγχρονος μελετητής του φαινομένου της δημοκρατίας: «Το πιο προφανές είναι πως η ιστορία έχει σημασία επειδή όταν δεν γνωρίζουμε το παρελθόν είναι σίγουρο ότι θα παρανοήσουμε το παρόν. Δεν έχουμε μέτρο για τα πράγματα. Η απόρριψη της λήθης μάς κάνει πιο σοφούς. Μάς βοηθάει να κατανοήσουμε καλύτερα τις νέες δοκιμασίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες δημοκρατίες» (*The shortest History of Democracy*).

Οι διαλέξεις των προσκεκλημένων ομιλητών, έγκριτων επιστημόνων, επιχειρούν μια διαχρονική ιστορική επισκόπηση καίριων διαδικασιών που διαμόρφωσαν την πολιτική και κοινωνική ευρωπαϊκή ιστορία.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΑΡΧΕΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ & ΝΕΟΤΕΡΗΣ & ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ,
ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Από τη *res publica* στη δημοκρατία

Το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης και τα Εργαστήρια Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Ερευνών και Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης οργανώνουν κύκλο ιστορικών διαδικτυακών διαλέξεων με θέμα:

Από τη *res publica* στη δημοκρατία.

Πολιτικά υποκείμενα και θεσμοί από την αρχαιότητα στη σύγχρονη εποχή
Ιανουάριος-Μάιος 2025

Πρόγραμμα διαλέξεων

Τρίτη 28 Ιανουαρίου 2025, 18:00

Res publica: ορισμοί, δομή, εξέλιξη

Ελένη Φάσσα, Επίκουρη Καθηγήτρια Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Ιστορίας, ΔΠΘ

Σύνδεσμος συμμετοχής: <http://bit.ly/4j1q5Gu>

Τετάρτη 19 Φεβρουαρίου 2025, 18:00

Η ιδεολογική και πολιτική μετάβαση από τον λαό στο έθνος

Ελεονώρα Ναξίδου, Αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιστορίας της ΝΑ Ευρώπης, ΔΠΘ

Τετάρτη 5 Μαρτίου 2025, 18:00

Οι πόλεις του ευρωπαϊκού Μεσαίωνα: Ιστορικές και πολιτικές διαστάσεις και θεωρίες

Νικολέτα Γιαντσή, Επίκουρη Καθηγήτρια Μεσαιωνικής Ιστορίας, ΕΚΠΑ

Δευτέρα 28 Απριλίου 2025, 18:00

Brexit, δημοκρατία και μεταποικιακή κοινωνία

Αθηνά Συριάτου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ευρωπαϊκής Ιστορίας, ΔΠΘ

Τετάρτη 21 Μαΐου 2025, 18:00

Παραδοσιακές και σύγχρονες μορφές πολέμου στην επανάσταση του 1821

Διονύσης Τζάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Οι διαλέξεις θα δοθούν διαδικτυακά.

Ο σύνδεσμος για την παρακολούθησή τους θα ανακοινώνεται πριν από κάθε διάλεξη στην ιστοσελίδα και στα κοινωνικά δίκτυα του ΜΙΕΤ.

Με κεντρικό σημείο αναφοράς τη σχέση των πολιτικών θεσμών με τα κοινωνικά υποκείμενα, οι ομιλητές από διαφορετικές οπτικές γωνίες και σε διαφορετικές

ιστορικές στιγμές θα εξετάσουν την ιστορική διαμόρφωση του πολιτεύματος της δημοκρατίας όπως αυτή αποτυπώθηκε σε θεωρίες και πρακτικές. Ειδικότερα θα παρουσιαστούν: η ρωμαϊκή Res Publica, η ανάπτυξη των μεσαιωνικών πόλεων και οι τρόποι διακυβέρνησής τους, η ιδεολογική και πολιτική μετάβαση από τον λαό στο έθνος κατά τη νεωτερικότητα, η περίπτωση της Αγγλίας από τη διαμόρφωση των πολιτικών θεσμών μέχρι το Brexit, η σημασία της Ελληνικής Επανάστασης και των πολεμικών της πρακτικών.

Η επόμενη διαδικτυακή συνάντηση στο πλαίσιο της σειράς διαλέξεων θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 19 Φεβρουαρίου, οπότε η κ. *Ελεονώρα Ναζίδου*, Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Ιστορίας της ΝΑ Ευρώπης, ΔΠΘ, θα μας μιλήσει για την *Η ιδεολογική και πολιτική μετάβαση από τον λαό στο έθνος*.

Σύντομα θα ανακοινωθεί ο σύνδεσμος παρακολούθησης.

